

Innspill i høringsmøtet om oppfølgingen av tater-/romaniutvalgets rapport, Drammen 13. januar 2015

Tiltak for å øke tilliten mellom romanifolket/taterene og myndighetene

- Ønsker kartlegging av enkelte kommuner for å se om det er behov for målrettede tiltak i enkelte kommuner. I noen kommuner har det vært mer mobbing og diskriminering enn i andre.
- Misjonen har ansvar for overgrep mot romanifolket/taterne, men staten må ta større ansvar for det som skjedde. Det var de som ga oppdrag til Misjonen, og det ble ført dårlig tilsyn.
- Romanifolket/taterne må involveres i alle prosesser som gjelder dem, og være med i prosessene hele veien, på alle plan. Også pilotprosjekter. Det er romanifolket/taterne selv som sitter med kunnskap om folkegruppen. Politikerne bestemmer i sine egne fora, folket ønsker å være med der det skjer.
- Romanifolket/taterne bør være høringsinstans.
- Integreringsprosessen blant romanifolk/taterne er forskjellig. Mange romanifolk/tatere ønsker å stille kunnskaper og ressurser til rådighet – bruk oss! Departementer og kommuner må oppfordres til å bruke disse ressursene. Det er framtida som gjelder.
- Det er fortsatt vanskelig å stå fram som romani/tater, mange er redd for å bli "avslørt".
- Rettferdige erstatningsordninger (se også eget punkt).

Forskning

- Det er behov for mer forskning for å skaffe kunnskap. Forskningen må også formidles.
- Romanifolket/taterne må være med i forskningsprosessene. Taterne har vært forskningsobjekter og intervjuobjekter. Romanifolket/taterne er eksperter på seg selv.
- Forskning er viktig. Det bør forskes på gammel historikk og på hvilke tiltak som bør settes i gang. Folket bør få være med på å utvikle forskningsprogrammene.

Utdanning og arbeidsliv

- Utdanning lønner seg, det er viktig å legge til rette for utdanning for romanifolk/tatere. Det er utfordringer for å ta fagbrev og å følge med i reguleringer i arbeidslivet.
- Deltakelse i arbeidslivet er viktig både for helse og velferd. Mange sliter for å få det til, både som selvstendig næringsdrivende og som arbeidstakere. Taxi-saken i Kongsvinger er et eksempel på det. NHO har tiltak for å få asylsøkere i arbeid, noe lignende bør tilbys også romani/tatere.
- Mange ønsker seg mer skolegang og kursing. Det er viktig å ha fokus på utdanning fra grunnskole til videregående.
- Utdanning er nødvendig for å kunne heve seg som folk. Ønsker utdanningstiltak for de unge.
- Det er viktig å kunne bevare tradisjonelt levestett med utdanning – man må kunne velge begge deler. Undervisning i grunnskolen bør tilrettelegges slik at man kan reise. Det bør gis støtte til fjernundervisning. Barn som faller ut i grunnskolen faller ut også i det videre utdanningsløpet.
- Romanifolk/tatere bør kunne kvoterer inn på høyskoler og universiteter.
- Det bør opprettes studiefond for stipend for utdanning for romanifolk/tatere.

- Mange kan yrker, men har ikke det formelle som kreves for å få fagbrev. Ønsker en skreddersydd ordning slik at man lettere kan ta fagbrev.
- Ønsker kurs i bedriftslederskap, økonomikurs etc.
- Kunnskapen blant lærerne om romani/tatere må heves. Lærerhøgskoler må få dette i pensum.
- Det bør etableres låneordninger for å kunne starte bedrifter.
- Mange har kommet skjevt ut og er svartelistet – det bør tilbys egne gjeldssaneringsordninger for romanifolk/tatere.
- Studieforbundet AOF er i gang med et kurs i bedriftsøkonomi med vekt på Excel. Tidligere er det søkt midler fra VOX i BKA (basiskompetanse arbeidsliv), men fått avslag fordi de har søkt på vegne av romani/taterorganisasjoner. Da BKF (basiskompetanse frivillighet) ble opprettet, fikk Romanifolket/taternes senter 867 000 kroner til å kjøre kurs for å få fagbrev og formalisere yrkeskunnskaper. Ønsker å kjøre kurset på høyere nivå. Senteret har for få midler i forhold til omfanget det er behov for. AOF vil komme med forslag om et studiefond for videregående skole og høyere utdanning.

Synliggjøring, likeverd og respekt

- Det er behov for mer kunnskap og formidling om hva romanifolket/tatere har bidratt med til utvikling av Norge: folkemusikk, fortellertradisjoner, moderne gårdsdrift, håndverk. Ønsker anerkjennelse av taternes bidrag til norsk kulturhistorie.
- Det er behov for kunnskapsheving i offentlige instanser om romanifolket/taternes historie og kultur, innen skole, barnevern og generelt i offentlige etater.
- Det er behov for kunnskap om konsekvensene av barnevernspolitikken. Barn som ble tatt fra sine foreldre, er frarøvet sin kultur og egenart. Dette er et brudd på menneskerettighetene.
- Ønsker fosterhjemsrekruttering blant folket.
- Kommunene er viktig for å iverksette rettigheter for nasjonale minoriteter, og må på banen. En av artiklene i vedlegget til NOUen handler om hvordan kommunene har tatt imot taterne.
- Bruke de ressursene som finnes hos reisendes på for eksempel mobbing. Mobbing ble også utført av lærere og helsepersonell.

Erstatning

- Ønsker rettferdige oppreisningsordninger i hele landet. Enkelte kommuner har gitt erstatninger til barnehjemsbarn, andre kommuner har ikke.
- Stor ulikhet i erstatningsbeløp til barnevernsbarn – noen kommuner har gitt 1 mill. kroner, andre har fått langt lavere beløp.
- Kvinner må løftes fram. De har drevet handel og født fram barn, og mange har endt som minstepensjonister.
- Myndighetene må løfte folket ut av uretten og lage rettferdige ordninger for alle.
- 60 000 kroner i erstatning er en skam. Beløpet bør økes til 1 mill. kroner, eller mer.
- Satsningen på Glomdalsmuseet er trappet ned. Det bør heller satses mer på det som er gitt som en kollektiv oppreisning.

Annet

- Det er ulike ønsker og behov i minoriteten. Det er behov for flere midler. Ikke lag en situasjon hvor ulike aktører i minoriteten må kjempe om det lille som finnes, det skaper splittelse. Gi heller økte midler.
- Hadde det ikke vært for fondet, hadde ikke Etnisk musikkklubb kunne gitt ut sine utgivelser. Fondet bør styrkes.
- Ønsker informasjon om hvordan departementet vil styrke eksisterende tiltak, for eksempel taternes kulturfond og Glomdalsmuseet. Det er behov for mer midler til formidling til skoleklasser som besøker museet.
- Forventer en endring, og er fornøyd med at statsråden inviterer til en åpen dialog. Ingenting om oss uten oss!

På møtet fortalte flere sterke, personlige historier, blant annet om erfaringer med overgrep, mobbing og bortplasseringer som barn – men også suksesshistorier. Departementet har av hensyn til personvernet valgt å ikke referere enkeltmenneskers historier, men tar dem med oss i det videre arbeidet.

Ordføreren i Øvre Eiker deltok som representant for femten kommuner i vestregionen. Hun takket for dialog og vil ta med seg innspillene i arbeidet i kommunesamarbeidet.